

Adulteració

El *Diccionari de la literatura catalana* diu que Vicent Berenguer és coautor, amb Jordi Garcia Vilar, de l'obra teatral *La llegenda del drac i la princesa*. Hi calia indicar que és una obra de teatre infantil.

Cartes amagades

L'Émile d'*El gat* torna al cap d'un temps al bar de la plaça Denfert-Rochereau on jugava al *belote* i l'amo li diu que els seus companys de joc ja no hi vénen, i a més, un d'ells és mort. Els que en aquell moment juguen, li diu l'amo, ho fan al *bridge* i els que fan partides de *belote*, vindran a les quatre. Aquesta darrera explicació desapareix de l'edició *Quaderns Crema*-Lluís Maria Todó.

Salvador Oliva no hi és convidat

La porta La Reina Alcía s'obre finalment i Alcía entra a dins. Així que apareix, es fa un silenci sever. Tot seguit, els lectors de l'edició labutxaca-Salvador Oliva d'*A través del mirall* llegiran que hi havia tres cadires al cap de la taula, una de buida i les altres dues, ocupades per les dues reines. Els lectors de Lewis Carroll, sigui directament o a través de les traduccions de Víctor Compta i Amadeu Viana, llegiran abans que, mentre travessava la gran sala, Alcía s'adonà que hi havia vora cinquanta convidats, de tota mena: animals, ocells, i fins i tot hi havia flors, i que pensà: "M'alegro que hagin vingut sense que els ho hagi demanat. M'hauria costat molt de decidir quina gent calia convidar!".

Ens ho hem de figurar

El DIEC2 manté intacta la definició de *gravetat*, "qualitat de greu, especialment en sentit figurat", sense adonar-se que a l'article *greu*, com en tots els altres, ha deixat d'indicar quina és l'accepció figurada del mot, tal com feia el *Diccionari Fabra* i el DIEC1, i ni tan sols l'ha substituït per l'anotació "Per extensió".

La història de la Bernat Metge revela el seu fracàs en la divulgació dels clàssics i del català culte

La meritòria tasca de la Fundació Bernat Metge, de traducció al català de clàssics grecs i llatins, finançada per Francesc Cambó i dirigida per Joan Estelrich, va fracassar en la seva voluntat divulgadora, i tampoc no hi ha proves que reeixís en l'objectiu d'influir sobre la llengua escrita, d'establir el model del català culte. Això es desprèn de les conclusions que la filòloga Montserrat Franquesa Gòdia (Lleida, 1966) exposa en l'estudi *La Fundació Bernat Metge, una obra de país (1923-1938)*, editat per les Publicacions de l'Abadia de Montserrat. L'autora, doctora en teoria de la traducció i llicenciada en filologia clàssica i filologia germànica, hi descobreix la veritable gènesi de l'empresa, amb l'ajut de materials inèdits; analitza volum per volum, fins a l'any 1938; perfila la participació de gestors i col·laboradors i descriu la sociologia dels subscriptors. Al seu entendre, calia una aportació a l'estudi d'unes versions concebudes amb un profund sentit de país, recerca que vol honorar la tasca de molts torsimanyes i l'obra patriòtica que ha suposat l'edició de la literatura grega i llatina en català al llarg de gairebé un segle de dificultats majúscules.

Joan Estelrich, recorda l'estudiosa, pensava posar les traduccions a l'abast de tots els catalans. L'anàlisi sociològica dels subscriptors ha revelat que fou un sector molt determinat de la ciutadania el que accedí als volums, en qualsevol de les sèries. Pel format, pel preu o pels títols publicats, la col·lecció fou adquirida per la classe benestant, conservadora i culta, la burgesia catalanista de l'època, amb gran nombre de membres i simpatitzats de la Lliga Regionalista. Contràriament al supòsit primerenc d'Estelrich, segons el qual arribar només a una elit no justificaria l'obra de la Fundació, continua l'estudiosa, la realitat va encarregar-se que fos així. "Si Estelrich –conclou– havia imaginat una col·lecció popular, que fins i tot els estudiants podrien comprar, errà en el propòsit".

A més, caldria afegir la consideració que una part important d'aquests subscriptors en devien ser per patriotisme, sense haver pensat mai a convertir-se en lector dels clàssics, i menys encara de les feixugues edicions de la Bernat Metge, allunyades de les que actualment publica l'editorial Adesiara, per exemple.

La tasca humanístico-pedagògica de la Fundació Bernat Metge –primordial, i per damunt de l'erudició filològica–, que es va fer evident en la tria inicial d'autors, ben segur que va ser molt limitada. No hi ha proves que els educadors de la moral com Lucreci, Sòcrates, Plutarc, Sèneca, o bé oradors com Iseu o Demòstenes, deixessin cap petja en la societat catalana.

El segon objectiu era el de l'estabilització de la llengua. Estelrich propugnà la traducció clàssica com a eina de retorn al perfeccionament del català, a la naturalitat, a la sintaxi pròpia. Montserrat Franquesa afirma que resulta difícil d'avaluar aquesta voluntat d'influir sobre la llengua escrita i d'establir el model del català culte a partir dels clàssics llatins i grecs.

Joan Estelrich, director de la Fundació Bernat Metge, editorial finançada per Francesc Cambó.